

A határon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások legújabb szabályairól

Muzsalyi Róbert¹

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Kérem, engedjék meg, hogy Csőke Andrea könyvének bemutatását és méltatását egy rövid történettel vezessem be.

Tavaly szeptemberben az a megtiszteltetés ért, hogy lehetőségem volt részt venni az INSOL Europe éves kongresszusán Lisszabonban. Erre a rendezvényre a világ számos pontjáról érkeznek fizetésképtelenségi joggal foglalkozó szakértők, ügyvédek, bírók, egyetemi professzorok. Számomra ez volt az első alkalom, hogy részt vehettem a konferencián, ezért igyekeztem minél több embert megismerni.

Az első estén tartott gálavacsorán Martin Pragerrel, egy bajorországi, már nyugdíjba vonult felszámolóval kerültem egy asztalhoz (később kiderült, hogy ő az egyik legnevesebb német fizetésképtelenségi szakértő). Miután bemutatkoztam és elmondtam, hogy honnan jöttem, a következő mondata már az volt, hogy ismer ő egy nagyon bájos bírónőt Magyarországról, Andrea Csőkét, esetleg hallottam-e róla.

A következő napon a szekcióülések során egy fiatal svéd ügyvéddel ismerkedtem meg, Patrik Kalmannal. A bemutatkozás után ő is arról érdeklődött, hogyha Magyarországról jöttem, esetleg nem ismerem-e Andrea Csőkét. Ugyanis ő ismeri és amikor a Svédországban megindult adósságrendezési eljárás magyar szálaait kellett felgöngyölténi, illetve tisztázni a magyar szabályozás alkalmazását, akkor Csőke Andrea és az által írt kommentárok adtak neki segítséget.

A harmadik napon egy amerikai jogással találkoztam Bostonból, bemutatkozás után mit gondolnak mi volt a második kérdése: ismerem-e Csőke Andreát, mert neki Magyarországról és a fizetésképtelenségi jogról csak ő jut az eszébe.

Andreával én ekkor már három éve együtt dolgoztam, de csak ekkor tudatosult bennem, hogy kivel is vitatkozom napról napra a csőd- és felszámolási ügyekben. Tehát, aki eddig annyit tudott a szerzőről, hogy 25 éve fizetésképtelenségi joggal foglalkozó kúriai bíró, szakjogász és a felszámoló képzésben évtizedek óta résztvevő oktató, több kommentár és több

¹ A szerző kúriai tanácsjegyző, PhD hallgató (PPKE). Jelen írás a Kúrián 2017. május 31-én tartott könyvbemutató elhangzott előadásának szerkesztett változata.

tucat tanulmány szerzője, azoknak el kell mondanom, hogy nemzetközileg is rendkívül elismert és számon tartott fizetésképtelenségi szakemberről van szó.

Mindezen tények ismeretében nem kérdés, hogy kinek a tollából kell és érdemes megismernünk a határon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások legújabb szabályait.

A kommentár aktualitását az adja, hogy 2017. június 26-át követően induló határon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások esetében új szabályozás lesz alkalmazandó, a 2015/848/EU rendelet (a továbbiakban: új rendelet). Hatálybalépéséig azonban, és az azt megelőzően indult eljárások esetében továbbra is a régi szabályozás, a 1346/2000/EK rendelet (a továbbiakban: régi rendelet) normái maradnak érvényben, ami az eljárásokban érintett szereplők számára a két rendelet párhuzamos ismeretét és alkalmazását teszi szükségessé. Az új szabályozás a régi rendelet átdolgozása, amely nagyban épített az elmúlt másfél évtized során az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) által kialakított jogértelmezési gyakorlatra is.

Az új rendelet az Európai Unió fizetésképtelenségi jogának alapja: rendezi azokat a kollíziós és elismerési szabályokat, amelyek segítségével meghatározható az adott adós tekintetében a joghatósággal rendelkező bíróság, illetve az hogy melyik jogot kell alkalmazni az adott határon átnyúló fizetésképtelenségi eljárásban.

A fentiekből is kitűnően egy kellően komplex joganyagról van szó, amelynek kommentár-jellegű feldolgozását Csőke Andrea készítette el azáltal, hogy a korábbi szabályozáshoz készített könyve első kiadását jelentősen átdolgozta és kibővítette².

A szerző a könyv feladatául kettős célt tűzött ki: egyrészt foglalja össze a régi rendelet alapján kialakult joggyakorlatot, másrészt pedig elemezze, mutassa be az új rendelet szabályozását, módosításait. A kettős cél megvalósításához a magyar jogirodalomban mondhatni egyedi szerkesztési módot választott, cikkről-cikkre párhuzamosan elemzi a két rendelet szabályait, így minden ponton rámutat az új rendelet módosításaira.

A könyv négy fejezetre tagolódik: az első fejezetben a bevezetést követően a határon átnyúló eljárások problémáinak megoldására tett kísérleteket ismerhetjük meg, ehhez kapcsolódóan mutatja be a következő fejezetben az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága által kidolgozott modelltörvényt (UNCITRAL Model Law) is. A harmadik fejezet képezi a mű törzsanyagát, itt mutatja be és elemzi a régi és új rendelet szabályait. A negyedik

² Csőke Andrea: A határon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások (második, átdolgozott kiadás). HVG-ORAC, Budapest, 2016.

fejezet a záró rész, amelyben helyet kaptak a kommentár mellékletei, jogesetek jegyzéke és a tárgymutató.

A szerző kúriai bíró, több mint 25 éve foglalkozik fizetésképtelenségi eljárásokkal, ami megmutatkozik a mű gyakorlatorientált szemléletmódján is. A szerző bevallottan arra törekedett, hogy bírói szemmel vizsgálja meg, hogyan válthatók át határozatokká a Rendeletek szabályai.

A szabályozás áttekintése során az elemzéstől elkülönítve jelennek meg a releváns EUB-i és tagállami jogesetek ismertetései, több helyen rámutatva arra is, hogy milyen fejlődés jellemezte a joggyakorlatot az egyes cikkek értelmezései során, és az milyen hatással volt az új rendelet kodifikációjára.³

A mű nem egyszerűen „csak” a két rendelet szabályozásának a bemutatása, hanem annak átfogó elemzése is. Művében nagy figyelmet fektetett arra, hogy a vonatkozó nemzetközi szakirodalmat is feldolgozza, a jogirodalmi álláspontok közötti vitákban is részt vegyen (253 külföldi tanulmány).⁴ Sajátos a mű elemzési módszere is, az adott cikk vonatkozásában mindig próbálja megfogalmazni annak központi kérdését és igyekszik megadni arra a legegyszerűbb választ, pontokba szedve érveit, támogató álláspontjait.⁵

A két rendelet párhuzamos elemzése mellett természetesen mindvégig figyelemmel kíséri a kommentár, azoknak a magyar fizetésképtelenségi eljárásokkal való kapcsolatát, magyarországi alkalmazhatóságát, így több helyen megadja a rendelet jogintézményeinek a magyar csődtörvény szerinti megfeleltethetőségét, illetve anyagi jogi kérdéseknél az új Ptk.-ra való utalással is aktualizálta a könyv korábbi kiadását.⁶

A terjedelmi korlátok miatt az átdolgozott rendelet új jogintézményei közül kettőt emelnék ki. A kötet az általános rendelkezések között részletesen foglalkozik a joghatósági szabályokkal. Ennek keretében az új rendelet lényegében az eddigi EUB-i joggyakorlatot kodifikálta, amikor meghatározta, hogy a főeljárást megindító bíróság joghatósága kiterjed a fizetésképtelenségi eljárásból közvetlenül eredő és azokhoz szorosan kapcsolódó keresetek elbírálására is (6. cikk). Ebbe a körbe tartoznak – többek között – a fedezetelvonó szerződések megtámadására, vagy éppen a vezető tisztségviselő csődjogi felelősségének megállapítására

³ Lásd. pl. „A COMI fejlődési korszakai”rész 141-155.

⁴ A szerző 253 külföldi tanulmányt, szakcikket használt fel a könyv megírásához.

⁵ Lásd. pl. a Harmadik személyek dologi jogait rész. Ki élhet dologi jogaival? Mikor kell fennállnia a dologi jogoknak az adós vagyontárgyain? Mit jelent az, hogy „nincs hatással” a főeljárás megindítása a dologi jogokra? és így tovább.

⁶ Lásd. pl. „A kötelezettség teljesítése az adós számára” című rész 333-339. oldal.

irányuló perek. A kérdés a továbbiakban már csak az, hogy a magyar jogszabályok értelmezésével melyek azok a perek, amelyek olyan szorosan kapcsolódnak a fizetéseképtelenségi eljárásokhoz, hogy azokat a főeljárástól eltérő tagállamban nem lehet lefolytatni. Ebből következően a kötet részletesen elemzi a Csódtv.33/A.§-a szerinti vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló és a Csódtv.40.§-a szerinti perek viszonyát, fennáll-e a fenti feltétel a két pertípus vonatkozásában, azok szorosan kapcsolódnak-e a fizetéseképtelenségi eljáráshoz, azokból erednek-e.⁷

Az új rendelet egyik legfontosabb újítása a kötelezettségvállaláshoz való jog a másodlagos fizetéseképtelenségi eljárás elkerülése érdekében. Ez a jogintézmény lehetővé teszi, hogy pl. egy magyar felszámoló az adós németországi telephelyének felszámolására indítandó másodlagos eljárást megakadályozza azzal, hogy az ottani hitelezők felé kötelezettségvállalást tesz arra vonatkozóan, hogy a hitelezői igényeiket a német jog szerint kielégíti az ott található vagyontárgyakból. Ez a rendelkezés az angol jogból ered, az ún. Collins & Aikmann jogeseten alapuló joggyakorlatra épül. A kommentár – bár eddig a magyar jogban ismeretlen jogintézményről van szó – részletesen elemzi a kötelezettségvállalás tartalmát, formai követelményeit, vitatási lehetőségeit, továbbá annak következményeit, ha a felek nem tartják magukat az abban foglaltaknak. A magyar jogalkalmazók tehát azokban a kérdésekben is hasznos segítséget kapnak a kommentárból, amelyekre eddig a többi tagállamban sem volt gyakorlat, annak értelmezése az EUB előtt nem merült fel.

Érdemes megemlíteni a könyv mellékleteit is. Ezek között helyet kapott az UNCITRAL Modell Law angol és magyar nyelvű változata, több útmutató, illetve protokoll-javaslat is, ami az eljárások szereplői (bírák, fizetéseképtelenségi szakértők, hitelezők) közötti együttműködést hivatottak segíteni. Egyetemi hallgatók, szakjogász- illetve felszámoló képzésben résztvevők számára különösen hasznos lehet a könyv végén lévő példatár, ami – a szerző szerint – egyfajta tesztként szolgálhat arra, hogy felmérje az olvasó megértette-e hogyan kell az adott kérdésre választ adni. Álláspontom szerint elhagyható lett volna a régi és az új rendelet normaszövege egységes szerkezetének újbóli megjelenítése a könyv végén – az a könyv lapjain is folyamatosan és párhuzamosan megjelenik –, de ez korántsem vesz el, inkább vastagítja a mű érdemeit.

⁷ 206-240. oldal. Jelen sorok szerzője nem mindenben ért egyet a kommentár megállapításaival, az ezzel kapcsolatos álláspontomat már több helyen kifejtettem lásd.: Muzsalyi Róbert: Joghatóság a felszámolási eljáráshoz kapcsolódó perekben. Magyar Jog, 2016/3. 166-172., Muzsalyi Róbert: A vezető tisztségviselők felelőssége fizetéseképtelenség esetén: az uniós szintű szabályozás szükségességéről. Polgári Jog, 2017/4.

Egy jogintézmény két időállapotú szabályozását egyszerre, illetve párhuzamosan bemutatni nem egyszerű vállalkozás. Nagyon biztos ismeretekkel kell rendelkezni a régi rendelet megoldásait, illetve annak gyakorlatát illetően, továbbá stabil alapokon álló szakértelem szükséges ahhoz is, hogy az új szabályozás céljait be tudjuk azonosítani, a párhuzamokat, a változások okait fel tudjuk tárni. Csőke Andrea e vállalkozás sikeréhez a biztosíték. Kevés jogász van ma Magyarországon, akinek a fizetésektelenségi eljárásról nem az ő neve jutna eszébe, vagy nem az általa is szerzett egyik kommentárt használná a napi munkája során.

Számomra példaértékű, hogy Csőke Andrea 25 év elteltével is milyen szenvedéllyel és odaadással tudja forgatni és alkalmazni a fizetésektelenségi jogot. Fiatal jogászként elmondhatom, ha pályafutásom során csak fele ennyi szakértelmet sikerül megszereznem, akkor úgy érezhetem nem hiába választottam ezt a szakmát.